

Saateks

Kümme aastat tagasi, 2001. aastal alustas Kindral Laidoneri Muuseum aastaraamatute sarja sõjaajalugu puudutavate artiklite avaldamiseks. Aastaraamatus olid kõrvuti nii laiemat huvi pakkuvad käsitlused kui ka teadusliku uurimistöö taotlusega tekstid, mis käsitlesid Eesti sõjaajaloo erinevaid perioode ja valdkondi. Sarja viimane – 6. köide – ilmus 2007. aastal, siis Eesti Sõjamuuseumi – Kindral Laidoneri Muuseumi aastaraamatu nime all, ja käsitles 1941. aastat Eestis, seda seoses 65. aasta möödumisega nendest sõjasündmustest 2006. aastal. Keskendumine ühele sõjaajaloo valdkonnale kas valdkonna tervikliku katmise või siis sissejuhatava analüüsi eesmärgil teeb aastaraamatu lugemise lugejale lihtsamaks ja teisalt lihtsustab artiklite leidmist.

Pärast mõne aastast vaheaega alustab muuseum nüüd koostöös Tallinna Ülikooli Kirjastusega Eesti sõjaajaloo aastaraamatu avaldamist. Väike muutus vormis ja suuremad muutused sisus on muuseumi täiskasvanuks saamise tulemus. Senise sarja ümberkujundamine on väliseks märgiks sellest, et oleme astunud pika sammu Eesti sõjaajaloo uurimise teadusliku põhistamise suunas, mis on muuseumile tema põhimäärusega ülesandeks tehtud.

Uut sarja alustades ei katkesta me sidemeid senitehtu ja oma traditsioonidega. Nii ilmub Eesti sõjaajaloo aastaraamat nüüd ja edaspidi Eesti Sõjamuuseumi – Kindral Laidoneri Muuseumi aastaraamatu järjepidevuse kandjana, mida sümboliseerib ajakirja topeltnumeratsioon. Me ei ole siin teerajajad – samamoodi viitavad oma eelkäijatele ka Ajalooline Ajakiri ning Eesti Ajalooarhiivi toimetised – *Acta et commentationes Archivi Historici Estoniae*.

Eesti sõjaajaloo aastaraamatu esimeses köites avaldatakse üheksa artiklit peamiselt muuseumi enda töötajate sulest, kuid kaasatud on ka mitu külalisesinejat. Esimene artiklite blokk koosneb artiklitest, mis on pühendatud sõjaväeteenistusele Eestis ja eestlastele, kuid ka Eesti teistest rahvustest elanikele paljudes sõjavägedes. Need artiklid said algtouke 2007. aastal muuseumis peetud temaatilisest konverentsist, kuid tekstid on põhjalikult läbikirjutatud ja täiendatud nii uusimate uurimistulemuste

kui ka värskete arhiivileidudega. Lugeja märkab kindlasti, et pikk periood, nimelt keskajast kuni Vabadussõjani ja ka II maailmasõja järgne aeg Eestis on enamasti katmata. Selle põhjuseks on ühelt poolt juba varem nendel teemadel avaldatud monograafiade olemasolu, teiselt poolt aga ka asjaolu, et materjalide pideva lisandumise tõttu teaduskäibesse – see puudutab nii 19. sajandi lõppu ja 20. sajandi algust ning eriti ka 20. sajandi teist poolt – seisab suur uurimistöö veel ees.

Eesti Sõjamuuseum – Kindral Laidoneri Muuseum täidab ka Eesti sõjavägede esimese ülemjuhataja kindral Johan Laidoneri memoriaalmuuseumi ülesannet. Seetõttu on üks Laidoneri puudutav artikkel Eesti sõjaajaloo aastaraamatus peaaegu *conditio sine qua non*. Tingimuse täidab Reigo Rosenthali artikkel Johan Laidonerist tsaariarmee ohvitserina.

Muuseumitööl on alati ka praktilisemaid väljundeid. Neid kajastabki aastaraamatu artiklite kolmas blokk. Mart Lätte kirjutab muuseumi kogudesse jõudnud II maailmasõja sõjaroimarite autograafidest, andes üksiti ülevaate ka sõjakurjategijate protsessidest. Ülle Kraft aga kirjeldab tegevusi ja uurimistööd, mis viisid muuseumi koduleheküljel juba mitu aastat kättesaadava Eesti ohvitseride (1918–1940) andmebaasi alguse juurde.

Aastaraamat sisaldab teadusväljaandele iseloomulikult hulga tabeleid ja skeeme. Kuid me ei tohi mitte kunagi unustada seda, et ajalooteaduse ülesandeks on ka kirjeldada, kuidas asjad tegelikult olid ja kuidas nad välja nägid. Sellepärast on aastaraamatus avaldatud ka kümme fotot.

Head lugemist!

Kristjan Luts
Eesti Sõjamuuseumi direktor

Toomas Hiio
teadusdirektor